

Kui palju maksab juhi sõna?

Karin Madisson
Advokaadibüroo Sorainen partner

Karl J. Paadam
Advokaadibüroo Sorainen advokaat

23.11.2009

Praeguse majanduskliima mõjul seisavad juhid raskete valikute ees, kus ühelt poolt võidakse neid süüdistada liigeses passiivsuses, teisalt jällegi asjatute riskide võtmises.

Muu hulgas soovivad ka omanikud senisest enam asjades kaasa rääkida ning otsuseid teha.

Olulisemaks on muutunud juhtide ja omanike vahelised suhted, kus omanike ootused ning eesmärgid võivad kiirelt muutuda, on ebaselged või erinevad oluliselt juhtkonna omadest. Äriühingute juhtorganite vastutuse reeglistik on säilinud pea muutumatuna. Oluline vahe võrreldes heade aegadega on selles, et teoreetilistest riskidest on saanud praktika.

Üheks oluliseks probleemiks on omanike ja juhtide vaheline ebapiisav kommunikatsioon. Seda aga täiesti kahel erineval vastastikkusel moel. Sageli esineb olukordi, kus juhid ei ole harjunud otsustusprotsessi kaasama omanikke või seda tehakse alles probleemide ilmnemisel. Siis on aga juba väga raske selgitada, kuidas olukorran jõuti ning mis selle põhjustas. Omanik ei pruugi tehtud otsustest enam tagantjärele samal viisil aru saada ning süüdistused ja tüli on kerged tulema.

Samuti on probleemiks olukorrad, kus omanik võtab sisuliselt üle igapäevase juhtimise ning juhatuse liikmel, kes kannab vastutust, ei ole võimalik enam ühingat juhtida, kuid samas pole juhatuse liikmele omaniku tegevus vabandavaks asjaoluks.

Omanikud vaatavad ühingu äritegevust omast vaatenurgast ning soovivad maksimaalset enda huvidega arvestamist. Ei ole erakordsed juhtumid, kus juhtidelt nõutakse ühingu huvide vastaste tehingute tegemist.

Tehing võib olla mõistlik kogu grupi ja omaniku huve arvestades. Tihti jäetakse aga arvesse võtmata, millised riskid juhatuse liikmele kaasnevad. Teatavasti peab juhatuse liige käituma majanduslikult kõige otstarbekamal viisil just ühingu, mitte aga omanike huvides. Kui juhatuse liige seda põhimõtet ei järgi, võib ta vastutada oma isikliku varaga.

Juhatuse liige võib planeeritult mõista, kui ta saab aru omaniku pikemaajalisest eesmärgist. Sellisel juhul on juhatusel võimalik nõuda omanikult täiendavat tagatist võimalike kahjunõuete korral tema või ühingu vastu, mis küll ei kompenseeri kunagi juhi maine kahjustamist.

Tihti aga selgub, et omanikud ei ole arvestanud selliste nõuete esitamisel 2006. aastast äriseadustikus oleva regulatsiooniga. Selle kohaselt vastutab kahju eest ka isik, kes kasutab ära oma mõju ühingule.

Nimelt peab selline isik hüvitama ühingu tekitatud kahju solidaarselt juhatuse liikme, prokuristi või nõukogu liikmega, keda ta mõjutas. Juhtorgani liige vabaneb vastutusest vaid siis, kui ta tõendab, et on oma kohustusi täitnud korraliku ettevõtja hoolsusega, mida mõistlik isik sarnases olukorras oleks ilmutanud. Solidaarvastutus on ka isikul, kes sai sellisest mõjutamisest kasu. Seega on võimalik sellised mõjutamised pöörata väga laia isikute ringi vastu, mille sagenemist on ette oodata.

Väga oluline on, et juhatuse liikmed pööraksid enam tähelepanu äriühingu finantsseisundile. Juhatuse liige peab mõistma, kuidas ettevõttel läheb, selleks et informeerida omanikke äriühingu majanduslikust olukorrast, kutsuda kokku omanike koosolek, kui seda nõuab ühingu olukord või kui äriühingu netovara on langenud alla seaduses sätestatud piirmäära ning tuleb tuvastada, kas äriühing on maksejõuline või ähvardab ühingu maksejõuetus.

Juhatus peab täitma oma hoolsuskohustust ettevõtte juhtimisel, et vältida juhtimisvigu ning tagama vajalike abinõude rakendamise, et avastada äriühingu tegutsemist ohustavad asjaolud võimalikult varakult. Juhatuse liige peab olema piisavalt hoolas oma otsustes ning tegema kõik endast sõltuva, et ühingu ei tekkiks kahju.

Kahju tekkimine pole tegelikkuses veel iseenesest kahju hüvitamise eelduseks, aga kindlasti suurendab see riski, et nõue esitatakse. Juhatuse liikme puhul hinnatakse eelkõige ikkagi otsustusprotsessi ja selle mõistlikkust.

Juhatuse liikmetel tuleks täpselt kaardistada kõik õigused ja kohustused, mis vastutusriikka positsiooniga kaasnevad ning vajadusel ette näha kõikide valdkondade katmiseks siseregulatsioonid. Juhatuse liikme lepingutes või nõukogu otsustes oleks kasulik täpselt kokku leppida vastutusvaldkonnad.

See ei pruugi küll veel välistada juhatuse liikme vastutust, kuid sisesuhtes on võimalik esitada nõue vastutava juhatuse liikme vastu.

Äriühingu omanikega tuleks kokku leppida strateegia ning tegevused selle täideviimiseks ja eelarve. Riskide hindamiseks ja tehingute kvaliteedi tagamiseks oleks mõistlik koostöös omanikega välja töötada juhised otsuste vastuvõtmiseks, mis võiks minimaalselt sisaldada nii kaasamise, lähteandmete kogumise kui ka raporteerimise kohustust.

Samuti tuleks konkreetselt kokku leppida, millised otsused nõuavad kollegiaalset otsust.

Kuna isegi olukordades, kus juhatuse liige käitub kaalutletult ja ühingu jaoks otstarbekalt, võib käitumisstandardi tõendamine olla keeruline, siis on väga oluline omada ja hoida alles igasugust tehingu planeerimisega seotud dokumentatsiooni - kogutud infot, konsulteerimisi ja arutelusid ning analüüse.

Soovitav oleks sisse seada otsuste ja korralduste dokumenteerimine, et tagada ühelt poolt ühingu äriliste huvide kaitse ning teiselt poolt välistada juhatuse liikme isiklikku vastust.